

DAGDAS NOVADA PAŠVALDĪBAS BUDŽETU ANALĪZE UN FINANSIĀLĀS DARBĪBAS ATTĪSTĪBA

Abstract

Dagdas' region local government budget revenue in year 2010 was 5958.7 thousand Ls, budget expenditure was 5677.0 thousand Ls, the budget surplus was 281.7 thousand Ls or 4.7%. In year 2006 the budget deficit amount was to 366.3 thousand Ls.

To the period of time 2006 up to 2010 budget revenue have increased of 55.8% or about 2134.2 thousand Ls. In year 2010 comparing to 2006 budget, tax revenue have increased by 29.6%, including the personal income tax by 30.5% or about 266.3 thousand Ls and real estate tax of 23.6% or 29.0 thousand Ls. Grant volume of the period tested have increased by 84.5% or about 1908.8 thousand Ls.

From 2006 to 2010 Dagdas' region local government basic budget expenditure have increased by 35.5% or 1486.2 thousand Ls. Education expenditure have increased by 61.5% or about 979.2 thousand Ls, social protection expenditure have increased by 258.6% or 671.9 thousand Ls.

For the analyzed period the wage fund increase amounted to 26.9%, or 522.1 thousand Ls, capital expenditure have increased by 2.4% and accounted for 10.2% of total budget expenditure. Borrowing part of the total local government budget expenditure on the analyzed period have increased from 7.1% to 17.4% or about 759.1 thousand Ls.

Special budget revenue have decreased by 65.2% or about 289.8 thousand Ls, the special budget expenditure have decreased by 41.1% or 159.4 thousand Ls. As a result of grant fall in year 2009 and year 2010 in the special budget was a shortage, which in 2009 amounted to 115.4 thousand Ls, but in 2010 - 73.4 thousand Ls.

Atslēgvārdi: pašvaldību finanšu izlīdzināšanas fonds, valsts konsolidētais kopbudžets, dotācija, mērķdotācija, transferti.

Pašvaldība ir valsts vietējā pārvalde, kas nodrošina likumos noteikto funkciju, ievērojot valsts un attiecīgās administratīvās teritorijas iedzīvotāju intereses.

Pašvaldības uzdevums ir organizēt un nodrošināt pašvaldības finanšu darbību ar tās būtiskāko sastāvdaļu – pašvaldības budžetu, jo pašvaldības budžets ir valsts konsolidētā kopbudžeta sastāvdaļa.

Apskatīsim un izanalizēsim attīstības un pilnveidošanas perspektīvas Dagdas novada pašvaldībā. Lai varētu to izdarīt, autors sagrupēja visus ieņēmumus un izdevumus no apvienotajiem pagastiem un Dagdas pilsētu par 2006. - 2010. gadiem.

1. tabula

Dagdas novada pašvaldības pamatbudžeta ieņēmumi un izdevumi 2006. - 2010. gados

Rādītāji	2006	2007	2008	2009	2010
Pamatbudžeta ieņēmumi, tūkst. Ls	3824,5	4991,3	8659,5	5419,6	5958,7
Pamatbudžeta izdevumi, tūkst. Ls	4190,8	5247,6	7837,4	6065,1	5677,0
Pārpalikums (+), deficīts (-) tūkst. Ls	-366,3	-256,3	822,1	-645,5	281,7

Avots: autora aprēķini pēc: *Pašvaldību gada pārskati. 2006. - 2010.*

Dagdas novada pašvaldības budžetu ieņēmumi 2010. gadā sastādīja 5958,7 tūkst. latu, pamatbudžeta izdevumi – 5677,0 tūkst. latu, budžeta pārpalikums 281,7 tūkst. latu, jeb 4,7%.

2008. gadā tika sasniegts pārpalikums 822,1 tūkst. latu apmērā, kas saistīts ar saņemto mērķdotāciju teritoriālai reformai 2200 tūkst. latu apmērā.

Dagdas novada pašvaldības pamatbudžeta ieņēmumu dinamika 2006. - 2010. gados, %

Rādītāji	2007/ 2006	2008/ 2007	2009/ 2008	2010/ 2009	2008/ 2006	2009/ 2006	2010/ 2006
Nodokļu ieņēmumi, t.sk.	131,9	116,5	74,0	113,9	153,7	74,0	129,6
<i>Iedzīvotāju ienākuma nodoklis</i>	137,8	117,7	71,8	112,2	162,2	71,8	130,5
<i>Nekustāmā īpašuma nodoklis</i>	90,2	104,0	102,1	129,0	93,8	102,1	123,6
Nenodokļu ieņēmumi	111,9	124,7	75,3	46,3	139,6	75,3	48,7
Maksas pakalpojumi	100,1	111,0	106,2	80,3	111,1	106,2	94,7
Transferti	137,1	209,0	56,0	115,0	286,6	56,0	184,5
Pamatbudžeta ieņēmumi	130,5	173,5	62,6	109,9	226,4	62,6	155,8

Avots: autora aprēķini pēc: Pašvaldību gada pārskati. 2006. - 2010.

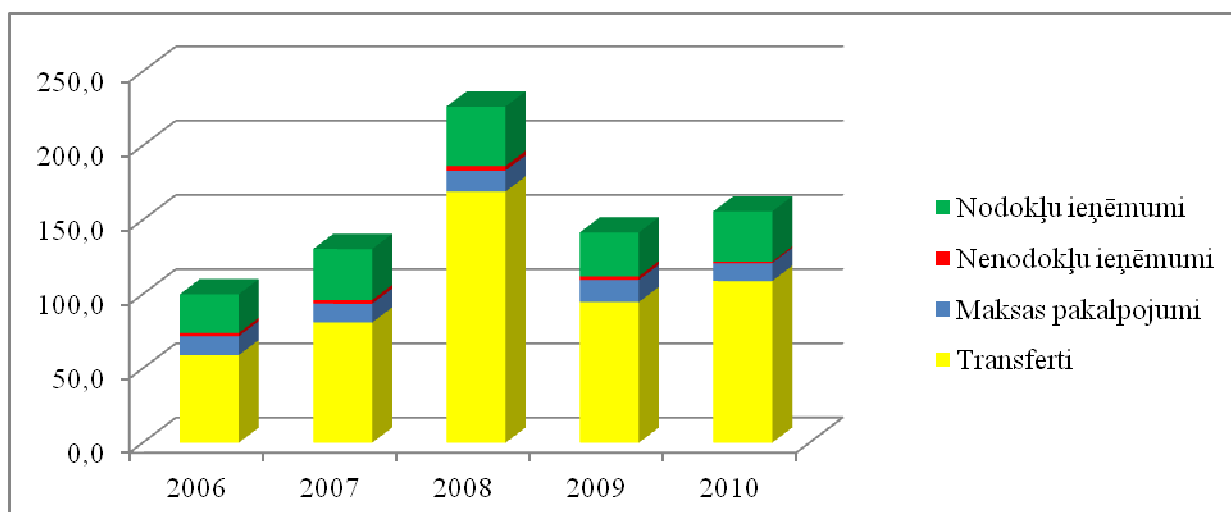
Par 2006. - 2010. gadiem pamatbudžeta ieņēmumi palielinālas par 55,8%, jeb par 2134,2 tūkst. latu.

2010. gadā salīdzinot ar 2006. gadu pamatbudžeta nodokļu ieņēmumi palielinājas par 29,6% jeb par 295,3 tūkst. latu. No 2006. gada līdz 2008. gadam pieauga iedzīvotāju ienākuma nodoklis no 872,6 tūkst. latu līdz 1415,0 tūkst. latu jeb par 62,2%, kas saistīts ar darba samaksas palielināšanu.

Nekustamā īpašuma nodoklis no 2006. gada līdz 2010. gadam palielinājas par 23,6% jeb par 29,0 tūkst. latu, kas saistīts ar nodokļa likmes palielināšanos un nodokļa piemērošanas kārtības izmaiņām.

Nenodokļu ieņēmumu samazinājums saistīts ar pārējo nenodokļu ieņēmumu samazināšanu, jo sodi un sankcijas analizētajā periodā palielinājās par 155,6% jeb par 4,2 tūkst. latu.

Dotāciju apjoms 2006. – 2010. gados palielinājās par 84,5%, jeb par 1908,8 tūkst. latu. 2010. gadā salīdzinot ar 2009. gadu dotāciju apjoms Dagdas novada pašvaldībā palielinājās par 542,5 tūkst. latu jeb par 15%.

Dagdas novada pašvaldības pamatbudžeta ieņēmumu dinamika 2006. - 2010. gados, (%)

Avots: autora aprēķini pēc: Pašvaldību gada pārskati. 2006.-2010.,

3. tabula

**Latvijas pašvaldību un Dagdas novada pašvaldības pamatbudžeta
ieņēmumu struktūra 2006. - 2010. gados, %**

Rādītāji	Latvijas pašvaldības					Dagdas novada pašvaldība				
	2006	2007	2008	2009	2010	2006	2007	2008	2009	2010
Nodokļu ieņēmumi, t. sk.	58,4	58,9	58,4	53,7	56,9	26,1	26,4	17,7	20,9	21,7
<i>Iedzīvotāju ienākuma nodoklis</i>	50,7	52,8	53,4	47,5	49,6	22,8	24,1	16,3	18,7	19,1
<i>Nekustāmā īpašuma nodoklis</i>	6,8	5,6	4,5	5,8	7,0	3,2	2,2	1,3	2,2	2,6
Nenodokļu ieņēmumi	5,1	3,0	2,2	2,2	2,0	2,2	1,9	1,4	1,6	0,7
Maksas pakalpojumi	6,1	7,1	6,9	7,8	6,7	12,7	9,7	6,2	10,6	7,7
Transferti	29,5	30,8	32,3	36,2	34,3	59,0	62,0	74,7	66,9	69,9
Ārvalstu palīdzība	0,9	0,2	0,2	0,1	0,1					
Pamatbudžeta ieņēmumi	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Avots: autora aprēķini pēc: Pašvaldību gada pārskati. 2006. - 2010., Valsts budžeta paskaidrojumi. 2006. – 2010.

Galvenais ieņēmumu avots Dagdas novada pašvaldībā ir transferti, kurus novads saņem no pašvaldību izlīdzināšanas fonda. To daļa sastādīja 2006. gadā 59,0%, bet 2008. gadā - 74,7%.

2010. gadā salīdzinot ar 2009. gadu nodokļu ieņēmumu īpatsvars pamatbudžetā palielinājās par 0,8% jeb par 157,9 tūkst. latu.

Nenodokļu ieņēmumu īpatsvars no 2006. gada līdz 2010. gadam samazinājās no 2,2% līdz 0,7%, bet absolūtā izteiksmē par 54,2 tūkst. latu.

Maksas pakalpojumu daļa par analizēto periodu samazinājās no 12,7% līdz 7,7%, bet absolūtā izteiksmē samazinājums sastādīja 26,2 tūkst. latu.

Latvijas pašvaldību pamatbudžetā analizētajā periodā kopējos ieņēmumus sekmēja nodokļu ieņēmumu īpatsvara samazinājums par 1,5%, bet absolūtā izteiksmē palielinājums 165,8 milj. latu apmērā, tai skaitā iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumu daļas samazinājums par 1,1%, bet absolūtā izteiksmē palielinājums par 146,6 milj. latu, nekustamā īpašuma nodokļa ieņēmumu daļas palielinājums par 0,2% jeb par 23,8 milj. latu.

Nenodokļu ieņēmumu īpatsvars no 2006. gada līdz 2010. gadam samazinājās no 5,1% līdz 2,0% jeb par 23,1 milj. latu.

Maksas pakalpojumu daļa 2006.-2010.gados samazinājas par 0,6%, bet absolūtā izteiksmē palielinājās par 26,6 milj. latu.

Par analizēto periodu transfertu īpatsvars pamatbudžeta ieņēmumos palielinājās par 4,8%, kas sastādīja 155,0 milj. latu.

Ārvalstu palīdzības daļa no 0,9% 2006. gadā samazinājās līdz 0,1% 2010. gadā, kas absolūtā izteiksmē samazinājās no 8,2 milj. latu līdz 0,9 milj. latu.

4. tabula

Dagdas novada pašvaldības pamatbudžeta izdevumu funkcionālā sadalījumā dinamika

2006. - 2010. gados, %

Rādītāji	2007/ 2006	2008/ 2007	2009/ 2008	2010/ 2009	2008/ 2006	2009/ 2006	2010/ 2006
Vispārējie valdības dienesti	181,4	112,8	67,3	71,7	204,6	137,6	98,7
Sabiedriskā kārtība un drošība	8371,8	133,7	87,5	141,8	11195,3	9800,0	13900,0
Ekonomiskā darbība	84,2	47,4	82,8	87,0	39,9	33,0	28,8
Pašvaldību teritoriju un mājokļu apsaimniekošana	78,2	146,0	53,0	81,9	114,2	60,5	49,5
Veselība	122,0	132,3	66,1	108,7	161,4	106,7	116,0
Atpūta, kultūra un reliģija	115,4	247,9	74,0	81,2	286,0	211,7	171,9
Izglītība	132,7	165,4	87,8	83,8	219,5	192,7	161,5
Sociālā aizsardzība	126,8	139,4	100,3	202,1	176,8	177,4	358,6
Pamatbudžeta izdevumi	125,2	149,4	77,4	93,6	187,0	144,7	135,5

Avots: autora aprēķini pēc: Pašvaldību gada pārskati. 2006.-2010.

Analizētajā periodā pamatbudžeta izdevumu palielinājums sastādīja 44,7% jeb 1874,4 tūkst. latu. 2010. gadā izdevumu kritums sastādīja 6,4%, kas saistīts ar dotēšanu samazināšanu izglītībai.

Izglītības izdevumi 2006. - 2009. gados palielinājās divkārtā apmērā jeb par 1476,6 tūkst. latu, 2010. gadā bija izdevumu samazinājums par 16,2% salīdzināmi ar iepriekšējo gadu.

Vislielākie valdības dienestu izdevumi bija 2008. gadā, kas saistīts ar veiktiem administratīvo telpu rekonstrukciju un remontiem par saņemto mērķdotāciju teritoriālai reformai.

Analizētajos gados ekonomiskā darbība samazinājās par 80,7 tūkst. latu jeb par 71,2%. 2006. - 2007. gados pagastos strādāja pieņemti sabiedriskos darbos darbinieki, viņi saņēma darba samaksu, uz šodien dienu viņi saņem bezdarbnieku stipendiju, kura uzskaitās pabalstos.

Pašvaldību teritoriju un mājokļu apsaimniekošanas izdevumi 2006. – 2010. gados samazinājās par 50,5% jeb par 417,4 tūkst. latu, kas saistīts ar kapitālieguldījumu samazinājumu.

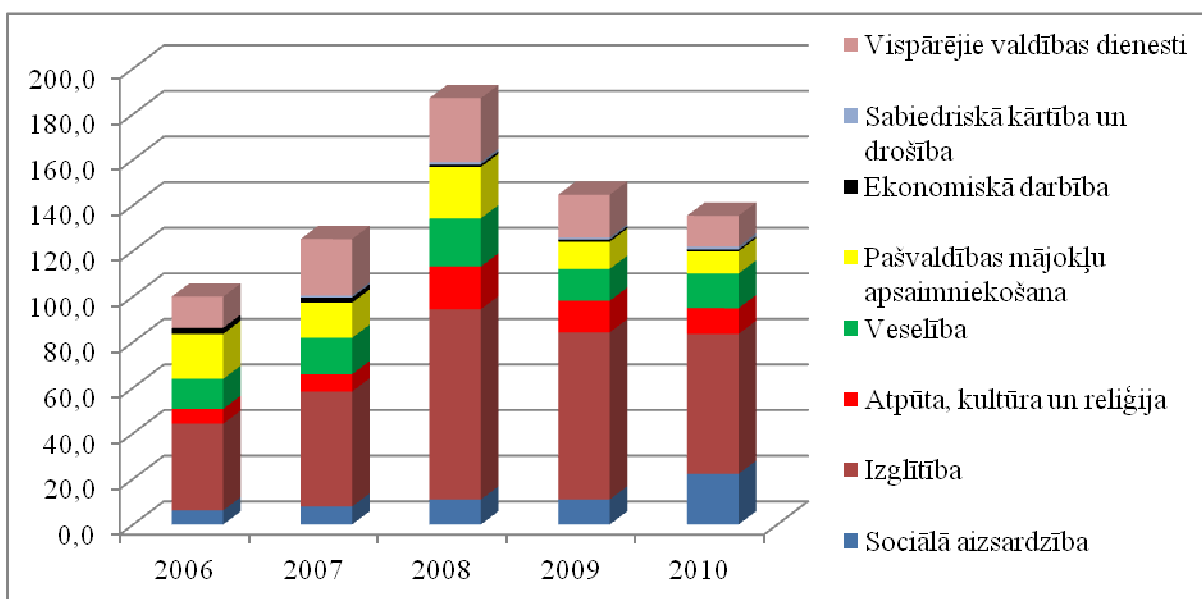
Analizētajā periodā veselības izdevumi palielinājās par 87,9 tūkst. latu jeb par 16,0%.

No 2006. gada līdz 2010. gadam izdevumi atpūtai un kultūrai palielinājās par 71,9% jeb par 197,6 tūkst. latu.

Analizētajos gados sociālās aizsardzības izdevumu palielinājums sastādīja 258,6%. Līdz 2009. gadam mazie pagasti nepildīja savu pienākumu sociālo pabalstu izmaksāšanai pilnā apmērā.

2. attēls

Dagdas novada pašvaldības pamatbudžeta izdevumu funkcionālā sadalījumā dinamika 2006. - 2010. gados, (%)

Avots: autora aprēķini pēc: Pašvaldību gada pārskati. 2006.-2010.

Analizētajā periodā darba samaksas pieaugums sastādīja 26,9%, jeb 522,1 tūkst. latu, bet salīdzinot ar 2008. gadu, kad valstī bija vislielākās algas budžetu iestādes, darba samaksas fonds samazinājās par 32,7%.

Preču un pakalpojumu pieaugums par pieciem gadiem sastādīja 10,3% jeb 111,9 tūkst. latu. Salīdzinot ar 2008. gadu preču un pakalpojumu kritums sastādīja 16,7%.

Subsīdiju un dotāciju pieaugums par pieciem gadiem - 1008,4% jeb 652,4 tūkst. latu. Dagdas novadā sociālā palīdzība iedzīvotājiem kļuva par prioritāti.

Uzturēšanas izdevumu kritums saistīts ar skolēnu daudzuma samazinājumu.

Dagdas novads maz izlieto Eiropas struktūrfondu līdzekļus, tāpēc maz ņem kredītus, kas redzams pēc atmaksātiem bankas procentiem, kuri sastādīja 2010. gadā 31,5 tūkst. latu.

2006. - 2010. gados kapitālie izdevumi pieauga par 2,4% un sastādīja 10,2% no pamatbudžeta izdevumiem jeb 580,6 tūkst. latu.

5. tabula

**Latvijas pašvaldību un Dagdas novada pašvaldības pamatbudžeta
izdevumu struktūra 2006. - 2010. gados, %**

Rādītāji	Latvijas pašvaldības					Dagdas novada pašvaldība				
	2006	2007	2008	2009	2010	2006	2007	2008	2009	2010
Vispārējie valdības dienesti	10,1	15,2	18,7	21,7	14,4	13,7	19,8	15,0	13,0	10,0
Sabiedriskā kārtība un drošība	1,3	1,8	1,8	1,8	1,6	0	0,6	0,6	0,6	1,0
Ekonomiskā darbība	7,0	10,9	10,9	11,6	14,8	2,7	1,8	0,6	0,6	0,6
Pašvaldību teritoriju un mājokļu apsaimniekoš.	16,8	13,8	12,0	10,5	13,2	19,7	12,3	12,0	8,3	7,2
Veselība	2,8	2,4	2,1	1,5	0,3	13,1	12,8	11,3	9,7	11,2
Atpūta, kultūra un reliģija	7,7	9,1	9,4	8,1	7,9	6,6	6,0	10,0	9,6	8,3
Izglītība	46,5	39,0	36,6	35,4	36,8	38,0	40,4	44,6	50,6	45,3
Sociālā aizsardzība	7,8	7,8	8,5	9,4	11,0	6,2	6,3	5,9	7,6	16,4
Pamatbudžeta izdevumi	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Avots: autora aprēķini pēc: Pašvaldību gada pārskati. 2006. - 2010., Valsts budžeta paskaidrojumi. 2006. - 2010.

Dagdas novada pašvaldības pamatbudžetā vislielākais izdevumu īpatsvars izglītības nozarei. Periodā no 2006. gadā līdz 2009. gadam viņš palielinājās no 38% līdz 50,6% jeb par 979,2 tūkst. latu un tikai 2010. gadā izglītības izdevumu daļa samazinājās par 5,3% salīdzinot ar 2009. gadu.

Vispārējo valdības dienestu izdevumu daļa analizētajā periodā samazinājās no 13,7% līdz 10,0% jeb par 7,5 tūkst. latu.

Pašvaldību teritoriju un mājokļu apsaimniekošanas nozares izdevumu īpatsvars 2006. – 2010. gados samazinājās no 19,7% līdz 7,2% jeb par 417,4 tūkst. latu. 2006. gadā tika pabeigts projekts par attīrīšanu staciju uzcelšanu Dagdas pilsētā, bet veicamie projekti nelielās pārvaldes novadā samērā mazie.

Analizētajā periodā atpūtas un kultūras nozares daļa palielinājās par 1,7% jeb par 197,6 tūkst. latu. 2008. - 2009. gados šīs nozares īpatsvars sastādīja 10% no kopējiem novada pamatbudžeta izdevumiem.

Sociālās aizsardzības izdevumu īpatsvars palielinājās no 6,2% 2006. gadā līdz 16,4% 2010. gadā, kas saistīts ar ļoti lielu bezdarba līmeni Latgalē.

Latvijas pašvaldību pamatbudžetā izglītības izdevumu īpatsvars samazinājās no 46,5% 2006. gadā līdz 36,8% 2010. gadā, jeb par 2,2 milj. latu.

Vispārējo valdības dienestu izdevumu daļa par periodu no 2006. gada līdz 2009. gadam palielinājās no 10,1% līdz 21,7% jeb par 183,4 milj. latu. 2010. gadā bija samazinājums par 7,3% salīdzinot ar iepriekšējo gadu.

Analizētajā periodā pašvaldību teritoriju un mājokļu apsaimniekošanas nozares izdevumu īpatsvars samazinājās no 19,7% līdz 7,2%, bet absolūtā izteiksmē tikai par 0,2 milj. latu.

Veselības īpatsvara samazinājums no 2,8% 2006. gadā līdz 0,3% 2010. gadā, bet absolūtā izteiksmē no 27,4 milj. latu līdz 3,9 milj. latu. Tā ir visproblemātiskākā nozare, kuru vajag finansēt pirmkārt, bet mūsu valstī to nedara un nav nekādas optimistiskās prognozes.

2006. - 2010. gados atpūtas un kultūras nozares daļa praktiski nepalielinājās, palielinājums sastādīja 0,2%, bet absolūtā izteiksmē 22,5 milj. latu.

Sociālās aizsardzības izdevumu īpatsvars pakāpeniski palielinājās no 7,8% 2006. gadā līdz 9,4% 2010. gadā jeb no 75,5 milj. latu līdz 134,5 milj. latu.

Latvijas pašvaldību aizņēmumi no 2006. gada līdz 2010. gadam palielinājās no 284,2 milj. latu līdz 535,0 milj. latu jeb par 88,2%. Aizņēmumu daļa no kopējiem budžetu izdevumiem palielinājās no 27,4% 2006. gadā līdz 42,6% 2010. gadā.

Analizētajos gados Dagdas novada pašvaldības aizņēmumi palielinājās no 304,2 tūkst. latu līdz 1063,3 tūkst. latu jeb par 249,5%. Aizņēmumu daļa no kopējiem budžetu izdevumiem palielinājās no 7,1% 2006. gadā līdz 17,4% 2010. gadā.

2003. gadā Latvijas valdība likvidēja Latvijas autoceļu fondu, bet pašvaldības saņem līdzekļus kā dotāciju speciāliem mērķiem.

Pašvaldība saņem 60% no dabas resursu nodokļa maksājumiem par dabas resursu ieguvi.

Dagdas novada pašvaldības speciālā budžeta ieņēmumi un izdevumi 2006. - 2010. gados,
tūkst. latu

Rādītāji	2006	2007	2008	2009	2010	2010/ 2009,%	2010/ 2006,%
Nodokļu ieņēmumi	7,1	5,8	5,0	4,8	4,9	101,4	68,5
Nenodokļu ieņēmumi	1,2	0,2	0,7	5,0	0,8	17,0	69,9
Maksas pakalpojumi	0	0,7	0,8	0,4	0	0	0
Transferti	435,7	501,4	515,6	213,0	148,0	69,5	34,0
Ziedojumi un dāvinājumi	0,6	0,4	1,1	1,4	1,1	81,3	184,6
Speciālā budžeta ieņēmumi	444,6	508,5	523,2	224,6	154,8	69,0	34,8
Speciālā budžeta izdevumi	387,6	486,6	549,7	340,0	228,2	67,1	58,9
Pārpalikums (+), deficīts (-)	57,0	21,9	-26,5	-115,4	-73,4	x	x

Avots: autora aprēķini pēc: Pašvaldību gada pārskati. 2006.-2010.

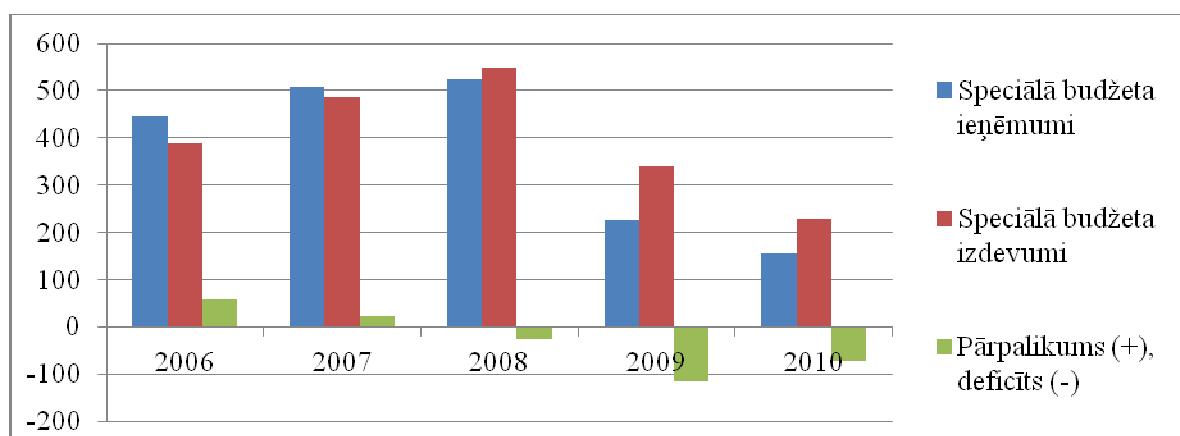
Par 2006. - 2010. gadiem dabas resursu nodokļa apjoms samazinājās par 31,5%, jeb 2,2 tūkst. latu. 2010. gadā tika saņemti 4,9 tūkst. latu, tas ļoti maz lai mēģinātu kaut ko uzlabot vides piesārņošanas jomā.

Dotācija autoceļu fondā analizētajā periodā samazinājās no 435,7 tūkst. latu līdz 148,0 tūkst. latu jeb par 66,0%. Salīdzinot ar 2008. gadu 2010. gadā saņemto līdzekļu apjoms sastādīja 28,7%.

Speciālā budžeta izdevumu palielinājums no 2006. gada līdz 2008. gadam sastādīja 41,8%. Dotēšanas krituma rezultātā 2009. - 2010. gados speciālajā budžetā izveidojās deficīts, kurš 2009. gadā sastādīja 115,4 tūkst. latu, bet 2010. gadā – 73,4 tūkst. latu.

3. attēls

Dagdas novada pašvaldības speciālā budžeta ieņēmumi un izdevumi 2006. - 2010. gados, (tūkst. latu)

Avots: autora aprēķini pēc: Pašvaldību gada pārskati. 2006.-2010.

Dagdas novada pašvaldības, tāpat kā visā Latvijā, pastāvošais pašvaldību budžetu dalījums pamatbudžetā un speciālajā budžetā nesniedz pietiekošu informāciju par pašvaldību finansiālo stāvokli un iespējām.

Pēc autora domām pilnvērtīgai un vispusīgai pašvaldību finanšu analīzei nepieciešami uzlabojumi pašvaldību ieņēmumu un izdevumu klasifikācijā. Pašvaldību ieņēmumu un izdevumu uzskaitē pašvaldību pārskatos ir galvenie izejošie dati objektīvai pašvaldību finanšu analīzei, tai skaitā arī pašvaldību finanšu izlīdzināšanas izvērtējumam.

Pašvaldību budžetu nepieciešams dalīt uz saimniecisku un investīciju budžetiem (kā citās valstīs), kur šāds dalījums nodrošina efektīvu pašvaldību budžetu vadību un analīzi.

Atdalot kārtējos pakalpojumus (kas tiek nodrošināti katru gadu) un esošos ieņēmumus (kas tiek iegūti katru gadu) no kapitāla izdevumiem un ienākumiem, kas saistīti ar konkrētiem projektiem un investīcijām, tiek atvieglotas iespējas veikt pašvaldību salīdzinājumu pārraudzības un izvērtēšanas nolūkam.

Bibliogrāfija

1. Rešina, G. (2003) *Latvijas Republikas budžets: vakar, šodien, rīt*. Rīga: Biznesa augstskola „Turība”.
2. Vaidere, I. et al. (2006) *Reģionālā politika un pašvaldību attīstība Eiropas Savienībā un Latvijā*. Rīga: LU Akadēmiskais apgabals, Latvijas Statistikas institūts.
3. Vanags, E. (2005) *Pašvaldību darbība un attīstība*. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, Latvijas Pašvaldību savienība.
4. *Valsts kopbudžeta izpilde*. http://www.kase.gov.lv/?object_id=86 [2011.03.15]
5. *Pašvaldību gada pārskati*. http://www.kase.gov.lv/?object_id=1523 [2011.03.22]